

MALACHOV

ŽIVÉ STRIEBRO MEDZI MEDENOU BYSTRICOU
A ZLATOU KREMNICOU

Monografia obce

Marianna Bárdiová a kolektív

Malachov. Živé striebro medzi medenou Bystricou a zlatou Kremnicou
Monografia obce

Marianna Bárdiová a kolektív

Autori:

PhDr. Marianna Bárdiová, PhD., Mgr. Peter Barto, PhD., Mgr. Tomáš Cimerman, PhDr. Zuzana Drugová, Mgr. Ondrej Druga, RNDr. Vladimír Druga, doc. Štefan Ferenc, PhD., doc. RNDr. Stanislav Jeleň, CSc., prof. Mgr. Jaromír Krško, PhD., Mgr. Ľuboslava Kubišová, PhD., RNDr. Adam Lichý, PhD., PhDr. Alžbeta Lukáčová, PhD., PhDr. Marta Mácelová, PhD., RNDr. Eva Uhliarová, CSc., Mgr. Zlata Troligová, doc. RNDr. Ingrid Turisová, PhD., doc. RNDr. Ing. Peter Urban, PhD.

Redakčná rada:

PhDr. Marianna Bárdiová, PhD., Mgr. Ľuboslava Kubišová, PhD., RNDr. Adam Lichý, PhD.

Editorka: PhDr. Marianna Bárdiová, PhD.

Autori výtvarných diel: Miroslav Bárdi, Dušan Benický, Ondrej Brzula, Igor Hudcovič, Zbyněk Půlkrábek, Ján Snopko, Viera Solivajsová, Stanislav Štubňa, Melánia Turňová, Ondrej Vesel

Autori fotografií a náskresov: Miroslav Bárdi, Marianna Bárdiová, Peter Barto, Igor Benický, Elena Briedová, Lucia Bystrianska, Tomáš Cimerman, Petra Cimermanová, Dan Derek, Michal Druga, Ondrej Druga, Vladimír Druga, Zuzana Drugová, Nikola Dzúriková, Štefan Ferenc, Hana Ferencová, Michal Habaj, Stanislav Harvančík, Štefan Havlík, Robert Hovorič, Monika Janišová, Marián Jasík, Štefan Jeleň, Martin Jonáš, Roman Krnáč, Ľuboslava Kubišová, Ivan Levický, Vojtech Lihan, Adam Lichý, Imrich Madluška, Stanislava Mancelová, Miloš Packo, Karol Pieta, Miroslav Pôbiš, Zuzana Púpavová, Jaroslav Rábik, Michaela Redlingerová, Iveta Reiprichová, Ivan Smolík, Juraj Solivajs, Gustáv Strelec, Ľubomír Suja, Martina Šariská, Peter Turis, Anna Ťažká, Peter Urban, Erika Urbanová, Peter Ušiak, Lucia Vetráková, Milan Žabka ml.

Jazykové korektúry: Mgr. Ľuboslava Kubišová, PhD.

Za vecnú a obsahovú úroveň textov zodpovedajú autori

Recenzenti: prof. RNDr. Peter Andráš, CSc., Mgr. Patrik Kunec, PhD.

Resumé a preklad do anglického jazyka: Mgr. Ľuboslava Kubišová, PhD., Jonathan Gresty, MA, PhD.

Grafický dizajn: DALI-BB, s.r.o. Banská Bystrica

Tlač: DALI-BB, s.r.o. Banská Bystrica

Knihu na vydanie pripravilo: Občianske združenie Malachovská dolina

Vydavateľ: © Obec Malachov

Rok: 2019

Na obálke vpredu – Obecný úrad v Malachove, foto Dan Derek, vzadu – Miroslav Bárdi: Malachovská banská cesta, olejomalba a kresby, Letecké fotografie obce Malachov poskytlo Vydavateľstvo CBS spol, s. r. o.

ISBN: 978-80-570-0729-6

ÚVOD

Prológ (Lucia Ferenc Gajdúšková).....	8
Predslov editora (Marianna Bárdiová)	9
Symboly obce (Tomáš Cimerman).....	10

KRAJINA A OBYVATELSTVO

Poloha (Peter Barto)	14
Reliéf (Peter Barto)	16
Pôdy (Peter Barto)	22
Vodstvo (Peter Barto)	25
Podnebie (Peter Barto)	29
Vývoj krajiny v okolí Malachova (Peter Barto)	32
Obyvateľstvo a sídla (Peter Barto)	40

PRÍRODA

Geologické pomery a výskytu nerastných surovín (Štefan Ferenc – Peter Barto – Stanislav Jeleň) ..	50
Rastlinný svet v okolí Malachova (Ingrid Turisová – Eva Uhliarová)	60
Pozoruhodný svet živočíchov (Peter Urban)	73
Ochrana prírody a krajiny (Adam Lichý)	84
Osem prírodných divov Malachova (Adam Lichý)	90

SPOLOČNOSŤ

História

Praveké a včasnohistorické osídlenie Malachova (Marta Mácelová)	98
História baníctva (Štefan Ferenc – Stanislav Jeleň)	108
História v písomných dokumentoch (Tomáš Cimerman).....	113
Stredovek (do roku 1526)	113
Novovek (1526 - 1910)	119
Cirkevná história (Tomáš Cimerman)	145
Malachov v 20. a 21. storočí (Adam Lichý)	152
Malachov a Malachovčania vo svetových vojnách (Ondrej Druga)	177
Tradičná kultúra	
Tradičná kultúra (Zuzana Drugová).....	206
Výročné zvykoslovie.....	206
Rodinné zvykoslovie	219
Zamestnanie a hospodárenie	225

Ludová architektúra	229
Ludový odev.....	236
Tradičná hudobná kultúra (Alžbeta Lukáčová)	242
Chotárne názvy (Jaromír Krško) a mapa chotárnych názvov	275

Vzdelávanie, kultúra, šport a spolky

Školstvo a vzdelávanie (Tomáš Cimerman)	290
Divadelná kultúra (Zlata Troligová)	302
Výtvarná kultúra (Marianna Bárdiová)	312
Obecná knižnica (Luboslava Kubišová)	336
Dobrovoľný hasičský zbor (Tomáš Cimerman)	338
70 rokov športu (Adam Lichý)	340
Poľovníctvo (Adam Lichý)	385
Pestovatelia a chovatelia (Luboslava Kubišová)	391
Základná organizácia Slovenského Červeného kríža (Luboslava Kubišová)	400
Občianske združenie Klub dôchodcov Malachovčan (Marianna Bárdiová)	402
Občianske združenie Malachovská dolina (Marianna Bárdiová)	406
Občianske združenie Malachovská škola (Luboslava Kubišová).....	412
SPAM [Spolok prehnane aktívnej mládeže] (Luboslava Kubišová).....	418
Občianske združenie Vidiečanky Malachov (Marianna Bárdiová)	420
Malachovské náučné chodníky (Vladimír Druga).....	423
Malachov – Naj dedinka Slovenska 2014 (Marianna Bárdiová).....	427

SÚČASNOSŤ OBCE A OKOLIA VO FOTOGRAFII

(Adam Lichý – Marianna Bárdiová).....	434
---------------------------------------	-----

Prílohy

Kalendárium písomných záznamov o obci a reáliách v okolí obce (Tomáš Cimerman).....	466
Prehľad doteraz zistených cievnatých rastlín na území Malachova a okolia (Ingrid Turisová – Eva Uhliarová)	474
Chotárne názvy (Jaromír Krško)	488
Predstavitelia malachovského divadla (Zlata Troligová)	490
Skratky	493
Poznámky a bibliografia	496
Resumé	558
Summary	559

Chotárne názvy Malachova

Jaromír Krško

Človek sa od pradávna musel orientovať v priestore v ktorom žil, v ktorom sa pohyboval a v ktorom získaval základné prostriedky pre svoju existenciu a prežitie. Spojenie človeka s prírodou bolo v minulosti omnoho intenzívnejšie ako dnes. Základným výrobným prostriedkom bola pôda, na ktorej si dopestoval základné potraviny, v lese lovil divú zver, v potokoch chytal ryby a iné živočíchy. Priestor, v ktorom vykonával všetku činnosť, musel preto dobre poznať a orientovať sa v ňom. Dominantné (a niečím výnimočné) objekty preto označoval a pomenúval. Tieto názvy sa dedili z pokolenia na pokolenie a veľká časť týchto názvov tvorí aj dnešnú toponymiu. Viaceré staršie názvy však postupne stratili svoju pôvodnú motiváciu a pôvodný význam motivujúceho slova stratil svoj význam (desémantizovali sa). Dnes sa môžeme len domnievať, aký motivačný faktor ovplyvnil podobu niektorých pomenovaní.

O najstarších názvoch vypovedajú donačné listiny, v ktorých musel darca písomne vytýčiť darované územie. Časť hraničných bodov bola zapísaná opisne, ale pokiaľ už existovali názvy dominantných objektov, tie sa uvádzali v donačných listinách presne. Medzi najstaršie chotárne názvy Malachova môžeme preto zaradiť toponymá, ktoré nachádzame v najstaršom doloženom doklade – v listine Bela IV. vydanéj 30. augusta 1263, podľa ktorej žiadali o potvrdenie držby majetku Kečet a Peter, synovia Svetka, ktorému udelil kráľ zem v dedine Radvaň. Kečet s Petrom sa dožadovali potvrdenia majetku kráľom, pretože ich obťažovali synovia Sykoňa a iní rybári z Radvane a hostia z Bystrice. Preto Belo IV. nariadil zvolenskému županovi Detrikovi, aby ohraničil dve poplužia¹ zeme Svetkových synov. Podľa najnovších výskumov sa toto územie nachádzalo v Malachovskej doline. Historik P. Maliniak (2009a) interpretoval listinu Bela IV.² a píše, že podľa nej hranica darovaného územia začínala „v potoku *Malchová až po cestu, ktorá viedla do Turca, odkiaľ po tejto ceste išli až k potoku UduRNA a prechádzali cez UduRNA. Cez oráčinu išli až k prameňu, odkiaľ viedli k veľkému lesu a tu sa končili.“³ Opisné vyjadrenie toponymických bodov je napr. *cesta vedúca do Turca, oráčiny, veľký les*. Tieto apelatíva (všeobecné pomenovania objektov) nie sú vlastnými menami, pretože nimi môžeme označiť akýkoľvek objekt daného druhu – oráčina, les, pole, cesta atď. Na druhej strane *Malachová, UduRNA, Turiec* sú toponymá, ktoré napriek tomu, že v priebehu času mohli zmeniť svoju podobu, pretrvali podnes, pretože označujú dôležité a stále existujúce geomorfologické objekty. V inej listine (z roku 1287) kráľ Ladislav IV. potvrdil držbu majetku Jurkovho syna Dionýza, ktorý

vlastnil zeme v Radvani. Kráľ mu zároveň daroval lúku na ľavej strane Hrona pod Urpinom a toto darované územie bolo vyznačené metáciami. Tie „začínali na ľavej strane Hrona pod vrchom Urpin, kde sa pri potoku *Bob(r)ovica (Bobocha) nachádzala lúka. Prechádzali západným smerom cez rieku ku kostolu Panny Márie na konci dediny Radvaň, kde tvoril hranicu prameň. Cez stred dediny viedli k ceste a ďalej k Malachovskému potoku. Popri potoku prechádzali až ku Kečetovmu domu, odkiaľ išli k ceste, smerujúcej do Turca. Z cesty klesali hranice k potoku UduRNA a vystupovali od neho na pravú stranu ku spoluchotárnikovi Kečetovi kde bol medzník. Odtiaľ po mostiku viedli hranice k lokalite Ivansek pri lese. Nad domom pustovníka zostupovali k potoku Štiavnica (Tajovský potok) a viedli k ceste do Turca. Cez cestu prechádzali k spomínanému potoku UduRNA, ktorý vyúsťoval pri vrchu Urpin do Hrona, kde sa ohraničenie končilo.“⁴ V tejto metácii je zapísaných niekoľko významných orientačných bodov, ale územia Malachova sa týkajú pravdepodobne dva body – *Kečetov dom* (Kečet bol spolu s bratom Petrom vlastníkom územia) a *dom pustovníka*. Dnes už tieto objekty neexistujú a neexistuje ani ich znalosť (pri toponyme znalosťou rozumíme schopnosť stotožniť meno s konkrétnym objektom). Ide o prirodzený vývoj toponymie – niektoré objekty zanikajú a na ich mieste vznikajú nové objekty a nové pomenovania. Ale v čase svojej existencie mohol byť názov Kečetov dom známy určitému okruhu ľudí žijúcich v danej oblasti (veď išlo o majiteľa územia obce). V toponomastike sa takéto názvy označujú termínom sociálne toponymá. Ich znalosť je viazaná na menšiu sociálnu skupinu (rodinu, časť obce, obec, prípadne profesné a záujmové skupiny – poľovníkov, rybárov, drevorubačov, výrobcov dreveného uhlia a podobne). Na existenciu sociálnych toponým (neznámych pre nečlenov týchto societ) nás upozorňujú názvy získané od informátorov, ktoré sa v databáze všetkých toponým nevyskytujú v ostatných informačných zdrojoch – napr. *Veľké Dolinky*⁵, *Sad*, *Štepnica*, *Výhliadka*, *Puknutá skala* atď.

Chotárne názvy, ktoré analyzujeme v tejto kapitole, sme excerpovali z kartotéky toponým Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave (JÚĽŠ SAV), ktorá sa budovala od polovice šesťdesiatych rokov minulého storočia a tvoria ju súčasne terénne názvy zozbierané z celého územia Slovenska. V kartotéke sa nachádzajú názvy získané súpisovou akciou uskutočnenou v rokoch 1966 – 1975; z diplomových a seminárnych prác poslucháčov filozofických a pedagogických fakúlt (z rokov 1965 – 1975 a od 90. rokov minulého storočia po súčasnosť) a z kolektívnych terénnych výskumov, ktoré boli súčasťou piatich seminárov o heuristickom výskume vlastných mien (v rokoch 1973 – 1977), zorganizovaných Slovenskou onomastickou komisiou; z publikácií, štúdií a článkov onomastických, jazyko-

vedných, etnografických, historických a i. zhruba od 80. rokov 19. storočia; z ankety Slovenskej muzeálnej spoločnosti z 90. rokov 19. storočia (z viac ako 400 obcí); z katastrálnych máp, zo Základnej mapy ČSSR 1 : 10 000 a zo Základnej mapy ČSSR 1 : 50 000. Názvy v kartotéke sú zapísané podľa toho, z akého prameňa pochádzajú.

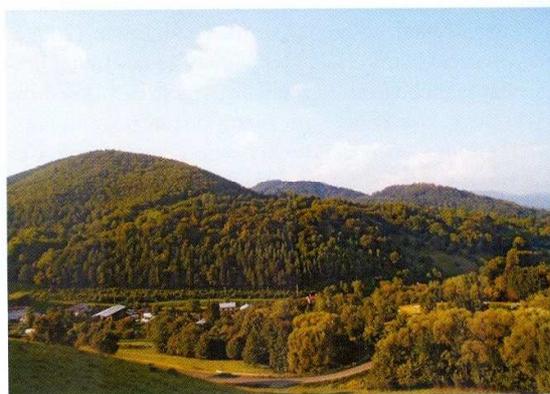
Ďalšími zdrojmi chotárnych názvov Malachova boli vojenské mapy I., II. a III. vojenského mapovania, Špeciálna vojenská mapa, mapa Generálneho štábu ČSLA; Katastrálna mapa Malachova, Mapa evidencie nehnuteľností z rokov 1966-69, publikácia Geografické názvy okresu Banská Bystrica.⁶ Najcennejším zdrojom miestnej toponymie však boli názvy zozbierané informátormi – manželmi Drugovcami, Jurajom Solivajsom a toponymá z mapy Malachova, do ktorej obyvatelia vpisovali jednotlivé názvy. Doplnujúce informácie poskytl Pavol Terem a Ján Bušovský. Nenahraditeľným zdrojom bola aj internetová stránka Tomáša Cimermana.⁷

Vzhľadom na to, že toponymia Malachova predstavuje pomerne veľký súbor názvov a priestor monografie neumožňuje podrobne analyzovať všetky názvy a ich varianty, pokúsime sa priblížiť motivačné faktory aspoň niekoľkých názvov a čiastočne rozdeliť chotárne názvy z lexikálno-sémantického hľadiska. Analýza toponymie z lexikálno-sémantického hľadiska je založená na analýze a výklade východiskového motivujúceho slova (apelatíva), pričom sa prihliada aj na iné možné motivačné činitele, ktoré môžu byť spojené s historickým vývinom oblasti, obce alebo jej časti.

Vo všeobecnosti platí, že najväčšia časť chotárnych názvov vznikla zo všeobecných podstatných mien (apelatív). Tak ako sa vyvíja apelatívna slovná zásoba každého jazyka, tak isto sa vyvíja aj propriálna časť slovnéj zásoby, teda oblasť vlastných mien, kam patria aj chotárne názvy – toponymá. Vývoj slovnéj zásoby znamená nielen priberanie nových slov do lexikálneho systému, ale aj odsúvanie niektorých výrazov na okraj slovnéj zásoby a ich postupný zánik. V toponymii potom dochádza k tomu, že pôvodné motivujúce apelatívum už nie je známe v bežnej slovnéj zásobe, prípadne sa zmenil jeho význam. To je „priestor“ pre tzv. ľudovú (bakalársku) etymológiu – ľudia sa snažia vysvetliť motiváciu názvu, ale súčasným jazykom. Význam toponym (nielen chotárnych názvov, ale aj názvov riek, osád) spočíva v tom, že nám dochováva nielen starú lexiku, ktorá sa už vytratila z našej slovnéj zásoby, ale nesú so sebou aj informácie o migračných procesoch, striedaní majiteľov, etnicite majiteľov atď.

Príkladom na zmenu toponyma po strate pôvodného významu (v jazykovede sa hovorí o desémantizácii) motivujúceho slova (apelatíva) môže byť názov vrchu severne od Malachova, ktorý je na Základnej mape Slovenskej republiky a v publikácii Geografické názvy

okresu Banská Bystrica (GNBB, 1987) zapísaný ako *Želiarec*. Pri neznalosti historického formovania tohto názvu by sme mohli hľadať súvislosť s apelatívom *želiar* a mohli by sme vysloviť možnú motiváciu – vrch, kde mali svoje políčka želiari – najchudobnejší obyvatelia dediny. Ale slovo želiar (podľa Slovníka slovenského jazyka) označovalo človeka nevlastniaceho žiadnu pôdu, často ani dom. Želiari žili len z práce, na ktorú sa najímali. Podľa *predurbárskeho súpisu Malachova z 21. júna 1770*⁸ však časť želiarov vlastnila malé plochy pôdy (najčastejšie o nižšej výmere ako bola 1/8 urbárskej usadlosti). Preto nie je vylúčený ako motivačný faktor názvu *Želiarec*, že v týchto miestach mohli vlastníť malé políčka malachovskí želiari. Na starších mapách má kopec *Želiarec* podobu *Ždiar* (prípadne *Žiar*) alebo *Ždiarec* (*Žiarec*) – *Zdjar* (KMp. 1860), *Žjarec Wr*: (II. VM), *Zdjarec* (III. VM), *Ždiarec* (GMp., ŠpMp. 75). Kopce nazvané *Žiar(ec)* alebo *Ždiar(ec)* vznikli z apelatíva *ždiar*, ktoré označovalo vypálené (vyžiarené) miesto v lese. Často išlo o hraničné kopce, ktoré sa na vrchole vypálili a stali sa dôležitými orientačnými a rozhraničujúcimi bodmi. Výskumom sme zistili podobu *Trávny Ždiar*. Súvislosť medzi názvami *Trávny Ždiar* a *Ždiarec* je taká, že vznikli spojením názvov dvoch blízkych objektov. Niektoré mapy označujú kótu 820 severozápadne od Malachova názvami *Trávny Wr*: (II. VM), *Trávny vrch* (III. VM), *Trávny Ždiar* (informátori), *Travný ždiar* (KMp. 1931, Mapa evidencie nehnuteľností, GŠ), *Travní ždiar* (ŠpMp. 75). Pôvodný názov tohto objektu bol *Trávny vrch* a jeho pokračovaním severovýchodným smerom je dnešný *Želiarec* (kóta 695 m n. m.). *Trávny Ždiar* teda označuje jeden veľký objekt. Pôvodný názov *Trávny vrch* vznikol z prídavného mena *trávny* – porastený trávou a apelatíva *vrch* – objekt sa využíval na pastvu. Názov *Trávny Ždiar*, známy a používaný v Malachove, vznikol teda spojením názvy *Trávny vrch* a *Ždiar*. Obyvatelia Ma-

Pohľad z Brôdku. Trojica výrazných vulkanických kopcov severne od Malachova – zľava: *Trávny Ždiar* (*Žiar*), *Suchý vrch* a *Želiarec* (*Žiarec*). Od dediny ich oddeľuje plochy vápencový masív *Dielu*. Foto Adam Lichý

lachova však na označenie týchto objektov používajú podoby *Žiar* a *Žiarec*.

Množstvo informačných zdrojov, ktoré sme spomínali, sa prejavilo aj v inej rovine – viacero objektov má niekoľko hláskoslovných a slovotvorných variantov vychádzajúcich z rovnakého motivantu, prípadne jeden objekt má niekoľko rozličných názvov. Tento jav, keď objekt má niekoľko rozličných mien, je v toponymii veľmi častý a označuje sa termínom onymická synonymia alebo polyonymia (viacmennosť).⁹ Onymická synonymia vzniká napríklad v diachrónej (historickú) rovine a prejavuje sa tak, že niektoré objekty pomenované na súčasnej mape majú na historických mapách iný názov, prípadne jeden názov označoval väčší objekt, ktorý sa dnes (prípadne v minulosti) členil na menšie celky, ktoré mali vlastné pomenovanie – dnešný názov Krpcová, ktorý je uvedený na ZMp. 50, sa na mape II. vojenského mapovania chápal ako komplex vyvýšenín, v rámci ktorého sa rozlišovali viaceré časti – Ortutská Skala, Horná Ortutská Skala a Dolná Ortutská Skala. V rámci viacerých historických máp má vrch Krpcová (933 m n. m.) niekoľko historických synonymických názvov – *Ortutný vrch*¹⁰ (*GŠ 50, III. VM*), *Ortutská Skala (II. VM)*, *Krpcová (TASR. 50)* a na Základnej mape SR (M 1 : 10 000) je názov *Kopcová*. Onymickú synonymiu sme zaznamenali napr. aj pri názve prameňa *Ortúty* (ZMp.), ktorý má na vojenskej mape názov *Jazero (GŠ 50)* a informátori uviedli podoby *Jazero* a *Jazierko*. Dominantný objekt východne od hranice chotára Malachova, 1265 m vysoký vrch Zlatá studňa, má na mape II. vojenského mapovania podobu *Zlatí studený Wrch*. Viaceré zdroje označili horu a pasienok juhozápadne od obce názvom *Dlhý hrb* – názov vznikol podľa pretiahnutého tvaru. Na špeciálnej vojenskej mape má však *Dlhý hrb* názov *Vysočina (ŠpMp. 75)*.

Najzaujímavejším pohľadom na toponymiu je analýza z lexikálno-sémantického hľadiska, pretože v jednotlivých názvoch sa prihliada nielen na lexikálnu

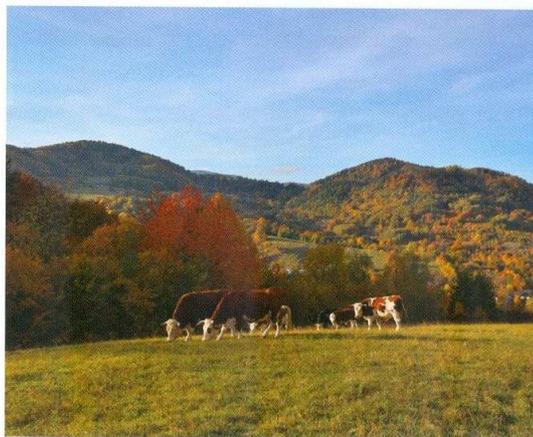
stavbu názvu, ale analýzou sa zisťuje aj významová (sémantická) stránka toponyma. Dôležitou zásadou pri takejto analýze je vnímať pomenovaný geomorfologický objekt v širšom kontexte daného okolia, pretože tam môžeme nájsť ďalšie motivačné faktory. Lexikálno-sémantická stránka miestnej toponymie umožňuje skúsenému odborníkovi „čítať“ skúmaný toponymický priestor a z miestnych názvov vie takýto človek zistiť druh ľudskej činnosti (banskú činnosť, spracovanie kovov, druh pestovaných kultúrnych plodín), spôsob získavania ornej pôdy, druhy lesných porastov, geomorfologický tvar krajiny atď.

V celom zozbieranom súbore chotárných názvov Malachova mali najpočetnejšie zastúpenie názvy, ktoré boli motivované charakteristikou objektu, preto majú väčšinou dvojslovnú podobu, pričom prídavné meno bližšie charakterizuje substantívnu časť názvu (podstatné meno) – *Dlhý hrb* (podľa pretiahnutého – dlhého tvaru vrchu), *Hlboká cesta*, *Hlboká Woda*, *Holý vršok* (bez porastu), *Hatarna Woda* (**Chotárna voda*¹¹ – teda voda tvoriaca hranicu chotára Malachova), *Kralovská Studňa*, *Malachovská dolina*, *Malachovský potok*, *Malachovski potok*, *Malachowa woda* (objekty s prívlastkom *malachovský* vyjadrujú príslušnosť k obci), *Malý Hrádok*, *Velkuo ěmeckuo*, *Maluo ěmeckuo*, *Malý vršok*, *Puknutá skala*, *Pusta skala*, *Starý sad*, *Suchý vrch*, *Travný vrch*, *Trávny Ždiar*, *Velká luka*, *Velká Studňa*, *Velké dolinky*, *Velké kopanice*, *Velký Hrádok*, *Zlatá studňa*, *Zlatí studený Wrch*. Prídavné mená v týchto názvoch môžu bližšie charakterizovať vlastnosť objektu (veľkosť – *Malý vršok*, *Velké dolinky*, tvar – *Dlhý hrb*, porast – *Travný vrch*, *Trávny Ždiar*, kvalitu pôdy – *Suchý vrch*, charakteristický znak – *Puknutá skala*, odlišiť nový a starý objekt – *Starý sad*, *Velké kopanice* (oproti objektu *Kopanice*), vyjadriť príslušnosť k obci – *Malachovská dolina*, *Malachovský potok*.

Medzi názvy, ktoré charakterizujú objekt, patria aj jednoslovné názvy typu *Mutné*, *Mutnô* (z prídav-

Pohľad z Harcovej na bočný hrebeň Kremnických vrchov, zľava: Košiare, skalné bralá Dolná skala a Horná skala, za nimi vrch Tri Kríže, pod ním Krpcová. Foto Adam Lichý

Holý vršok. Foto Robert Hovoráč

Lúka nad Magazinom alebo aj Veľká lúka či Bašta. Foto Adam Lichý

ného mena *mútny* – zakalený – podľa mútnej vody), *Okruhlička* (podľa okrúhleho tvaru), *Rovné*, *Rovnuo* (z prídavného mena *rovný*), *Rozpadalia*, *Rozpadalie*, *Rozpadlie*, *Rozpadolie* (uvedené varianty pomenúvajú jeden objekt *Rozpadalie*, ktorého názov vznikol zo slovesa *rozpadat' sa*), *Veľká*, *Želiarec* (motiváciu pozri vyššie). Do tejto skupiny môžeme zaradiť aj názov *Lajštroch Wrch*¹² (*Lajštroch – názov vznikol z nemeckého *der Lehm* – hlina a všeobecného podstatného mena

Mútna. Foto Adam Lichý

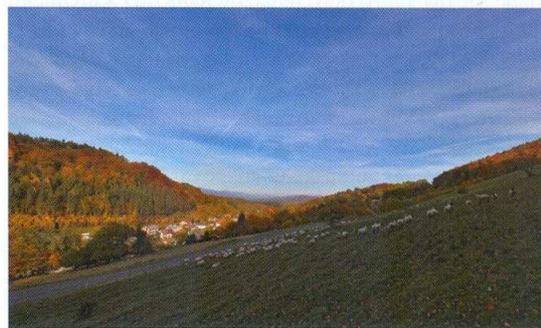
Rozpadalie – zarastajúca čistinka s chatkou. Foto Adam Lichý

(apelatíva) *štroch* – štrk).¹³ Do tejto skupiny názvov môžeme zaradiť aj toponymum *Kamenov* (juhozápadne od Želiarca) – názov bol pravdepodobne motivovaný kamenistým podložíom, teda apelatívom *kameň*, hoci prípona *-ov* by mohla indikovať aj motiváciu osobným menom *Kameň*.

Prítomnosť nemeckého obyvateľstva čiastočne ovplyvnilo aj toponymiu Malachova – názov *Nemecký*

Nemecký vrch alebo aj Veľké nemecké (843 m n. m.) z Brôdku. Foto Adam Lichý

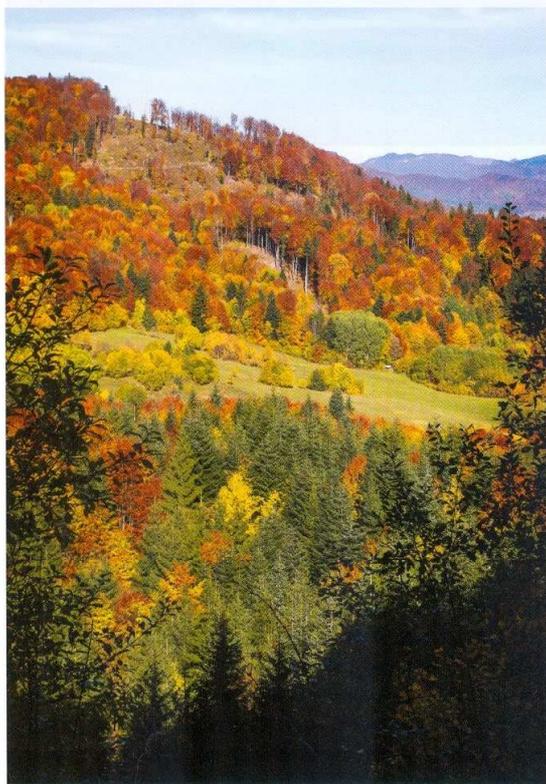

Brôdok. Mohutný svah nad horným koncom dediny. Prerezáva ho asfaltová cesta, ktorá bola vybudovaná v 80. rokoch 20. storočia za účelom transportu horniny vyťaženej z bani na Veľkej Studni. V súčasnosti slúži ako záložná komunikácia do Banskej Bystrice. Foto Robert Hovorič

Diel. Foto Robert Hovorič

vrch (843 m n. m.) ležiaci severozápadne od obce sme zaznamenali prakticky vo všetkých mapových zdrojoch. Rovnakú motiváciu má aj názov *Velké Nemecké* (v nárečí *Velkúo ňemeckuo*) a opozitný názov – *Maluo ňemeckuo*. Pri týchto názvoch je potrebné zdôrazniť, že tieto „etnické“ názvy vznikli na základe kontrastu vlastníctva pôdy domácim a cudzím (nemeckým) obyvateľstvom a iniciátorom názvov muselo byť domáce

Dolina – najzápadnejšia časť Malachovského chotára, pohľad sponad Ortútskeho jazierka. Foto Dan Derek

Dolné Močare. Spolu s Hornými Močarmi tvoria mohutnú nivu Malachovského potoka na dolnom konci a pod dedinou. Polia postupom času ustupujú výstavbe nových rodinných domov. Foto Robert Hovorič

(nenemecké) obyvateľstvo.

Veľká časť chotárných názvov vo všeobecnosti, teda nielen v Malachove, vznikla zo všeobecných pomenovaní (apelatív), ktoré prešli procesom proprializácie do kategórie vlastných mien (propríi).¹⁴ Takto boli utvorené názvy *Blatá* (miesto, kde sa tvorí blato), varianty názvu *Brôdky*, *Brôdok*, *Bruodok*¹⁵ (z apelatíva *brod* – miesto, kde sa dá prejsť vodný tok) – tieto varianty sú zároveň svedectvom toho, že menej ustálený názov môže mať niekoľko hláskoslovných, prípadne tvaroslovných variantov. Ustálené, jednoznačné a zaužívané názvy sa vyznačujú stálosťou, pri ktorých sa nevyskytujú varianty. Názov objektu *Cad* (aj *Čad*) nie je sémanticky jasný – azda môže súvisieť so slovesom *čadiť*. Toponymá nazvané *Diel* označujú geomorfologickú vyvýšeninu, ktorá rozdeľuje plochu na viaceré smery, preto jeden z etymologických výkladov spája toponymum *Diel* so slovesom *deliť*, iné výklady uvažujú o motivácii rumunským slovom *deal* vo význame *kopec* a považujú ho za tzv. karpatizmus, ktorý na územie Slovenska priniesli valašskí kolonisti. Názvy *Dolina*, *Doliny*, zdobený (deminutívny) variant *Dolinky*, nárečové podoby *Doliňi*, *Dolinke*, vznikli z apelatíva *dolina/dolinka*. V toponymii Malachova nájdeme názvy významovo zviazané s vodou a vlhkým prostredím – *Jarky* (nárečovo *Jarke*) vznikli z množného čísla apelatíva *jarok* – malý potok, *Jazero* (aj deminutívny variant *Jazierko*) vzniklo proprializáciou apelatíva *jazero*; názov *Močiare* označuje močaristé miesto a názov mal zároveň aj výstražnú funkciu, pretože močiare boli nebezpečným miestom, kde sa mohli utopiť ľudia alebo dobytok. Názov *Lúžok* bol utvorený z apelatíva *luh* – vlhké miesto porastené vlhkomilnými rastlinami, objekt *Slatinky* vznikol z množného čísla deminutívnej podoby apelatíva *slatina* – močaristé, bahnisté miesto s minerálnymi prameňmi. Označenie poľa a časti hory názvom *Háj* bol utvorený proprializáciou apelatíva *háj* – mladý les, toponymum *Polianka* vznikol z apelatíva

Lúžok. V minulosti známy pestrým využitím striedajúcich sa poli, pasienkov, lúk a lesov. Foto Robert Hovorič

Slatinky a Jazafovské. Foto Adam Lichý

Háj. Názov miesta je odvodený od lesika, ktorý tu rástol až do 19. storočia. Foto Adam Lichý

polianka – horská lúka. Pestovanie úžitkových stromov zachytávajú názvy *Sad* (z apelatíva *sad* – záhrada s ovocnými stromami) a *Štepnica* – apelatívum *štepnicca* označuje záhradu slúžiacu na rozmnožovanie stromov štepením. Terénny názov *Kliny* patrí do skupiny názvov označujúcich tvar pozemku a vznikol z apelatíva *klin*. Podobný názov je aj *Kratina* (v diplomovej práci z Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici je aj podoba *Kratiny*), ktorý vznikol proprializáciou apelatíva *kratina* – miesto v tvare lichobežníka, ktoré sa z pozície pozorovateľa postupne skracuje (opakom je apelatívum *dlžina*). Severozápadne od Malachova sa nachádza objekt nazvaný *Kút* – ten bolo motivovaný svojou polohou (okraj lesa vytvára *kút*). Názov *Kutina* vznikol tiež z apelatíva *kút* a názvotvornej prípony *-ina* (prípadne priamo z apelatívnej podoby *kútina*), podoba propria by však v tomto prípade mala mať zachovanú dĺžku, teda *Kútina*. Objekt sa nachádza na hornom konci Malachova a blízky potok a svah vytvárajú *kút*, ktorý sa stal motivantom tohto názvu. Medzi terénne názvy motivované tvarom môžeme zaradiť aj toponymum *Ploštiny*, ktoré vzniklo z množného čísla apela-

Kutina – úzky pás zeme na hornom konci obce medzi potokom a blízky svahom. V minulosti si tu Malachovčania pestovali zeleninu, v súčasnosti sú pozemky určené na výstavbu rodinných domov. Horná Kutina je už celkom zastavaná. Foto Adam Lichý

Vrchy pri pohľade z Určinej. Na mieste pôvodných pasienkov boli vysadené borovice. Foto Adam Lichý

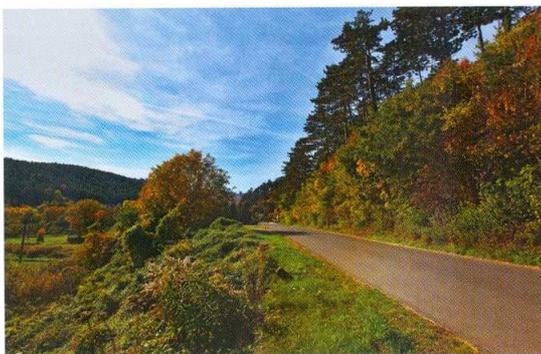
tíva *ploština* – niečo ploské, rovné. K tomuto názvu môžeme priradiť aj ďalšie varianty, ktoré sme zaznamenali z rozličných zdrojov – *Ploština*, *Plostina*, *Ploštíné* a chybný názov *Pleština* pochádzajúci z kartotéky JÚLŠ. Rovinatá časť chotára Malachova má názov *Rovne*, názov *Piesky* signalizuje zloženie pôdy, vyvýšeniny dostali prirodzene pomenovania *Vrchy* a *Vysočina*, skalnatý útvar má názov *Skalka*. Terénny názov *Lomeniská* súvisí so slovesom *lomiť* a motiváciou mohol byť tvar alebo lámajúce sa skaly. Toponymum *Kopanica* (variant *Kopanice*) nachádzajúce sa juhozápadne od obce bolo motivované spôsobom obrábania pôdy, resp. jeho prvotným získaním – kopianím, okopávaním; spôsob hospodárenia pomocou prielohov – neobrobeanej, nezoranej zeme ležiacej úhorom¹⁶ dochováva názov *Prieložky*; toponymum *Cudenice* súvisí takisto so špecifickým získaním ornej pôdy – tzv. *cúdením*, pri ktorom sa zem vyklčovala a upravila hrabaním. Tento

názov je na katastrálnej mape Malachova z roku 1931 chybné uvedení ako *Čudenice*, pretože apelatívum *cúdenica* sa už vytratilo z aktívnej slovnej zásoby a ľudovou etymológiou sa dotvorilo do podoby *Čudenice*, ktoré spájali pravdepodobne so slovesom *čudiť*, *čadiť* – dymiť. Tradičným zamestnaním mnohých obcí na Slovensku bola v minulosti výroba dreveného uhlia, ktoré sa používalo najmä na tavbu rúd. Severozápadne od Malachova sa nachádza časť nazvaná *Uhlište* a jeho varianty *Uhlištia*, *Uhlišťie*.

Terénne objekty nazvané *Lazy*, predložkový variant *Na Lazy*, prípadne *Na Laze*, ale aj nárečová podoba *Laštok* (utvorená typickou južno-stredoslovenskou nárečovou deminutívnou príponou *-čok*, ktorá sa modifikovala na podobu *-čok*), boli motivované apelatívom *laz* – horská osada s roztrúsenými obydliami. Spôsob hospodárenia miestnych obyvateľov sa odrazil v názvoch *Košiare* a *Salaš* – prvý názov vznikol z množného čísla apelatíva *košiar* – miesto ustajnenia oviec, dobytky počas pastvy, druhý názov bol utvorený proprietizáciou apelatíva *salaš*. Pasúce sa stáda sa napájali vodou zo žľabu, čo dosvedčuje toponymum *Žleb* a aj toponymum *Grant*, ktoré dochováva nárečovú podobu

Hostinec. V minulosti slúžil pre povozníkov ako furmanská krčma a preprahacia stajňa pre kone. V súčasnosti je horskou chatou so sezónnou možnosťou občerstvenia a ubytovania. Foto Dan Derek

Pod Určinou alebo aj Pod Bôrovým – vjazd do obce. Foto Robert Hovoráč

Dúbrava a Na Pieske z Holého vršku. Foto Adam Lichý

apelatíva *hrant* – válov, žľab na napájanie dobytky.

Oblasť na severnej časti Malachova nachádzajúca sa za *humnami* má názov *Záhumie*, informátori uviedli aj variant *Záhumná*. Intravilán obce (v onomastike sa hovorí aj o ojkonymickom priestore) obsahuje názov *Hostinec*, na južnej strane chotárne hranice obce sa nachádzajú objekty *Hrádok* a *Bašta*, ktoré by mohli byť svedectvom opevnených stavieb. Novšie objekty utvorené priamo apelatívom sú *Vyhliadka* a *Rebríky*.

Častým apelatívnym motivantom toponým býva *porast* v danej oblasti. Takto vznikli toponymá *Borovie* (a predložkový názov *Pod Bôrovím* – v tomto prípade však ide o dva objekty) zapísané na internetovej stránke Malachova. Názov vznikol z apelatíva *borovie* – porast borovice (bot. *Pinus*). Objekt má aj variantné podoby *Bôrovia*, *Na borove*. Apelatívum *brezina* – porast brezy (bot. *Betula*) sa proprietizovalo na toponymum *Brezina* a *Breziny*, porast *brestu* (bot. *Ulmus*) motivoval názov *Brest*, stratou sémantiky slova došlo k deformovanej podobe *Bresk*, ktorý je zapísaný v diplomovej práci

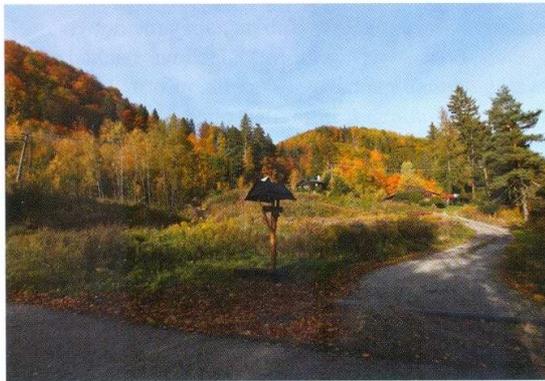
Preduhlište – do susedstva starších chat prichádzajú bývať novousadlíci. V pozadí les Števkov, vedľa Veľký a Malý Hrádok, medzi nimi dolinka Medzihrádky, nad nimi vrch Lažtek. Foto Adam Lichý

Pod Skalkou, alebo aj Pod Krížom – v súčasnosti je tu známe malachovské oddychové miesto. Foto Robert Hovorič

Dolinka Za Skalkou. Foto Adam Lichý

Na Kríži. Foto Robert Hovorič

Na Dbanke. Foto Adam Lichý

z FF UK. Toponymum *Drienča* vzniklo podľa porastu *drieňa* (bot. *Cornus*), apelatívum *dubina* – porast duba (bot. *Quercus*) sa transformovalo do názvov *Dubinka*, *Dúbrava*, *Dúbravica* – tieto rozličné podoby vznikli pomocou rôznych názvotvorných prípon, aby jednotlivé vlastné mená dokázali označiť a odlíšiť rôzne objekty motivované rovnakým základom. Toponymá *Lopuš-*

nô a *Lopušný vrch* boli motivované výskytom *lopúcha* (bot. *Arctium*); názov *Úprzlie* (a variant *Úpržľa*) vznikol z apelatíva *úprzlie/úpržlie*¹⁷ – porast pŕhľavy (bot. *Urtica*).

Miestnu toponymiu však netvorí len priame označenia objektov, ale časť toponymie tvoria aj názvy, ktoré vznikli lokalizáciou vzhľadom na dominantný objekt. Takýto objekt sa v toponomastike označuje termínom relačný objekt. Predložkové názvy obsahujú nielen známe objekty (*Pod Kopicami* – *Kopance*, *Pred Uhlište* – *Uhlište*), ale aj názvy objektov, ktoré (už) neexistujú v priamom tvare (*Za rovný hrb* – neexistuje názov *Ravný hrb*). Niektoré názvy môžu byť orientované pomocou dvoch relačných objektov – *Ploštiny za úvoz*¹⁸ vznikli z objektu *Ploštiny* a *Za úvoz* – názov presne špecifikuje polohu objektu, ktorý sa nachádza medzi objektom *Ploštiny* a objektom nazvaným *Za úvoz*. Predložkové názvy zároveň tvoria mnoho variantných podôb, ktoré sa spravidla vzťahujú na jeden a ten istý objekt – *Pod Kopicami*, *Pod kopance*, *Pod kopanicu*, *Pod Krížom*, *Pod obraz*, *Pot obrázok*, *Pod piesky*,

Les Háj, *Veľká lúka* a *les Števkov* z *lúk Harcovej*. Foto Adam Lichý

*Pod piesok, Pod skalkou, Pod skalku, Za úvozom, Za Úvez, Za úves*¹⁹, *Za úvoz*. Ďalšie predložkové názvy v malachovskej toponymii sú *Na kríži, Na Suchom vrchu, Ploštiny za úvoz, Pod banky, Po dolnú skalú*,²⁰ *Pod hornú skalú, Pod Suchým vrchom, Pod Určinou, Pod vrškom, Pod Ždiarec, Za hostinec, Za Potokom – Dolné Pršany, za Pršany, Za rovňi hrb, Za skalkou*.

Vlastníctvo pôdy, ktorá sa využíva na poľnohospodárske účely, vlastníctvo lesa, lúky a podobne sa v toponymii často vyjadruje popri apelatívnej časti názvu

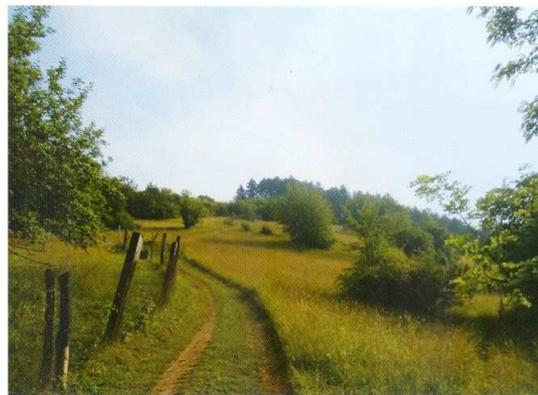
Teremov mlyn. Foto Adam Lichý

Lúka Fišiarika. Kedysi tu stála známa lesnícka chata. Foto Dan Derek

Harcová. Foto Adam Lichý

Určiná. Foto Adam Lichý

aj menom majiteľa – či už pôvodného alebo nového. Aj v toponymii Malachova sme zaznamenali niekoľko takýchto názvov. Veľké množstvo variantov na označenie jedného onymického objektu je zapríčinené množstvom informačných zdrojov, v niektorých prípadoch nedostatočnou znalosťou miestnych pomerov (najmä v diplomových prácach a na historických mapách), rozkolísanosťou priameho názvu a predložkového variantu, prípadne chybou pri zápise. Terénne názvy obsahujúce meno majiteľa môžu mať podobu, ktorá obsahuje meno majiteľa (*Ančina lúčka*), priezvisko majiteľa (*Repkova lúka*), rodinné meno (*Marovie dolina*), prípadne len meno majiteľa bez apelatívneho člena názvu (*Ivačiná, Jakušovo, Števkov*) – pri takýchto názvoch neviem určiť druh objektu (lúka, mlyn, hora, roľa). Jednočlenné terénne názvy obsahujúce len meno majiteľa sa niekedy transformujú do podoby obsahujúcej príponu *-ka* – *Fišiarika* (pôvodná podoba musela byť **Fišiarova < *Fišiarova lúka (hora, dolina...)*). Pri názvoch vodných tokov má meno majiteľa sekundárnu funkciu (*Strovičkovie jarok*), pretože vodný tok nepatrí jednotlivcovi, prípadne rodine, ale v názve hydronyma figuruje meno majiteľa pozemku, cez ktorý daný tok preteká. Medzi toponymá Malachova obsahujúce meno majiteľa patria názvy: *Ančina lúčka, Fišiarika, Golovo, Harcová* (a varianty *Na harcovu, Na harcovú, Na Harcovú*, pravdepodobne aj *Horcova hola*), *Ivančiná* (varianty *Ivačiná, Ivančina, Evančina*), *Jakušov mlyn (Jakušovo, mlyn Jakušov)*, *Jazafovské (Jozafovské)*, *Konopiarovie bok, Krcova hora, Marovie dolina* (varianty *Marovie, Morovie dolina*), *Mešárovo, Mozoľovo, Repkova lúka, Roháčovská lúka, Straková, Strovičkovie jarok, Števkov, Valková* (chybný variant *Valchova lúka*), *Za Fierou*. Toponymum *Košianovo*, ktorého forma poukazuje na možnú motiváciu osobným menom *Košian*, však nemusí patriť do skupiny toponým obsahujúcich osobné meno, ale môže ísť o deformovaný názov **Košiarovo*, ako variant toponyma *Košiarey*. Podobne je to aj pri názvoch *Určiná* (variant

Ortúty – chatová osada medzi horárňou a hasičskou chatou. Foto Dan Derek

Cachy. Foto Adam Lichý

Určina) a predložkovom názve *Pod Určinou*. Forma môže poukazovať na motiváciu osobným menom majiteľky, ale informátori počas terénneho výskumu potvrdili, že názov označuje polia na začiatku Malachova, ktoré patrili obci. Boli teda *určené* (to od slovesa *určiť* – vopred o niečom rozhodnúť, zamerať na istý cieľ) na spôsob hospodárenia.

Malachov preslávila predovšetkým ťažba ortuti, ktorá sa ťažila už v stredoveku. Presný rok alebo desaťročie, kedy sa ortuť začala v oblasti Malachova ťažiť, nevieme. Richard R. Senček v príspevku venovanom ortuti a jeho ťažbe píše, že „v roku 1390 je ťažba už písomne doložená. Nálezisko je pomerne rozsiahle, nachádza sa tu niekoľko samostatných lokalít: Veľká Studňa, Cipkové Jamy, Nemecký Vrch, Mútna, Trávný Ždiar, Pri Jazere a ďalšie menšie, kde sa ťažba predpokladá. Celková plocha územia dosahuje 80 až 100 km². Najprv sa ťažilo povrchovým spôsobom, neskôr hlbinným. Dodnes sú tu stopy po haldách, štôlnach a pingáčoch.“²¹ Práve ťažobná lokalita *Pri Jazere* patrí medzi najstaršie náleziská a podľa R. R. Senčeka ide o druhé najväčšie nálezisko ortuti v Európe. Malachovská ortuť sa ťažila v jedinej nejedovatej forme svojho výskytu – sulfidu ortutného (HgS), známejšieho pod názvom rumelka alebo cinabarit. Výskyt ortuti motivoval tieto terénne názvy: *Ortúty*²² (v nárečí *Ortúťi*), *háj*. *Samota Ortuti* (GŠ 50), *mysl*. *Samota Ortuti* (ŠpMp. 75), *Ortutská Skala* (mapa II. vojenského mapovania), *Ortutní vrch* (ŠpMp. 75).

Niektoré terénne názvy nie sú celkom sémanticky (významovo) jasné a o ich motivácii, prípadne o motivujúcom apelatíve, sa môžeme len domnievať. Takéto názvy sú nielen veľkou výzvou pre jazykovedcov, ale aj priestorom pre ľudovú etymológiu. Poznaním širších historických súvislostí, prípadne viacerých podôb názvu z viacerých zdrojov, sa dá určiť, či v niektorých prípadoch nedošlo k chybnému zápisu, nesprávnej interpretácii a pod. Medzi takéto „záhadné“ názvy môžeme zaradiť názvy *Flos*, ktoré sa vyskytujú v podobách *Flos* (zdrojmi sú mapové diela GŠ. 50, ŠpMp. 75 a publikácia *Geografické názvy okresu Banská Bystrica*), variant *Flósi* pochádza z kartotéky JÚLŠ SAV – tieto

názvy označujú kótu 558 a cestu severne od Malachova (smerom na Suchý vrch) – a názov *Flosy* označujú cestu západne od obce smerom na Ortúty. Motiváciou by mohol byť nemecký výraz *der Fluss* označujúci vodný tok, prúd. V tomto prípade nemusí ísť trvalý vodný tok, ale o občasný. Z nemeckého *das Zeichen* – znak, značka, pravdepodobne vzniklo označenie lúky *Cachy*, ktoré pochádza z internetovej stránky Malachova a mohlo ísť o vyznačenú lúku. Podobný nejasný názov má aj označenie lúky *Úhrad* (aj chybná podoba *Úrad* uvedená v kartotéke JÚLŠ SAV) nachádzajúcej sa severovýchodne od obce na jej začiatku v smere od Banskej Bystrice. V tomto prípade by sme mohli uvažovať o motivácii slovesom *hradiť* a takáto lúka mohla byť upravená, vyrovnaná a ohradená, teda oddelená hradením od ostatného územia. Toponymum *Čičištia* (s variantom *Čičistia*), ktoré pomenúva pole medzi Malachovom a vrchom Diel, uvádzajú viaceré analyzované pramene (informátori, katastrálne mapy, Mapa evidencie nehnuteľností...). Motivácia tohto toponyma nie je jasná, ale mohli by sme uvažovať o východisku slovesom *čistiť*, keďže názov označuje pole. Mohlo ísť o špecifické čistenie pôdy po vyklčovaní pôvodného lesa (podobne ako pri objekte Cúdenice). Tvar množného čísla a prípona *-ištia* (v jednotnom čísle *-ište*, podobne ako zastarané tvary strnište, konopište...) poukazujú na sústavu menších objektov a na povahu miesta, resp. jeho využitie. Objekt nazvaný *Chrásťočka* vznikol z apelatíva *chrastie* – krovie, húština a motiváciou bolo, že miesto je zarastené krovinami.

Terénne názvy sú obrovským bohatstvom každej obce. Ich spoznávanie a používanie v danej komunite dochováva historickú kontinuitu nielen s obcou, ale aj vlastnými predkami. Toponymá dochovávajú mnoho historických súvislostí – proces osídľovania krajiny, spolužitie viacerých etník, vnímanie priestoru obce – jeho dominant a dôležitých orientačných bodov, využívanie pôdy, spôsob jej získavania. Z toponým vieme zistiť pôvodné zamestnania obyvateľov, rastlinstvo a živočíšstvo v oblasti. Mnohé názvy vďaka tradícii dochovávajú lexiku, ktorá sa už vytratila z aktívnej slovnéj zásoby. Toto sú poklady, o ktoré sa oplatí starať sa.

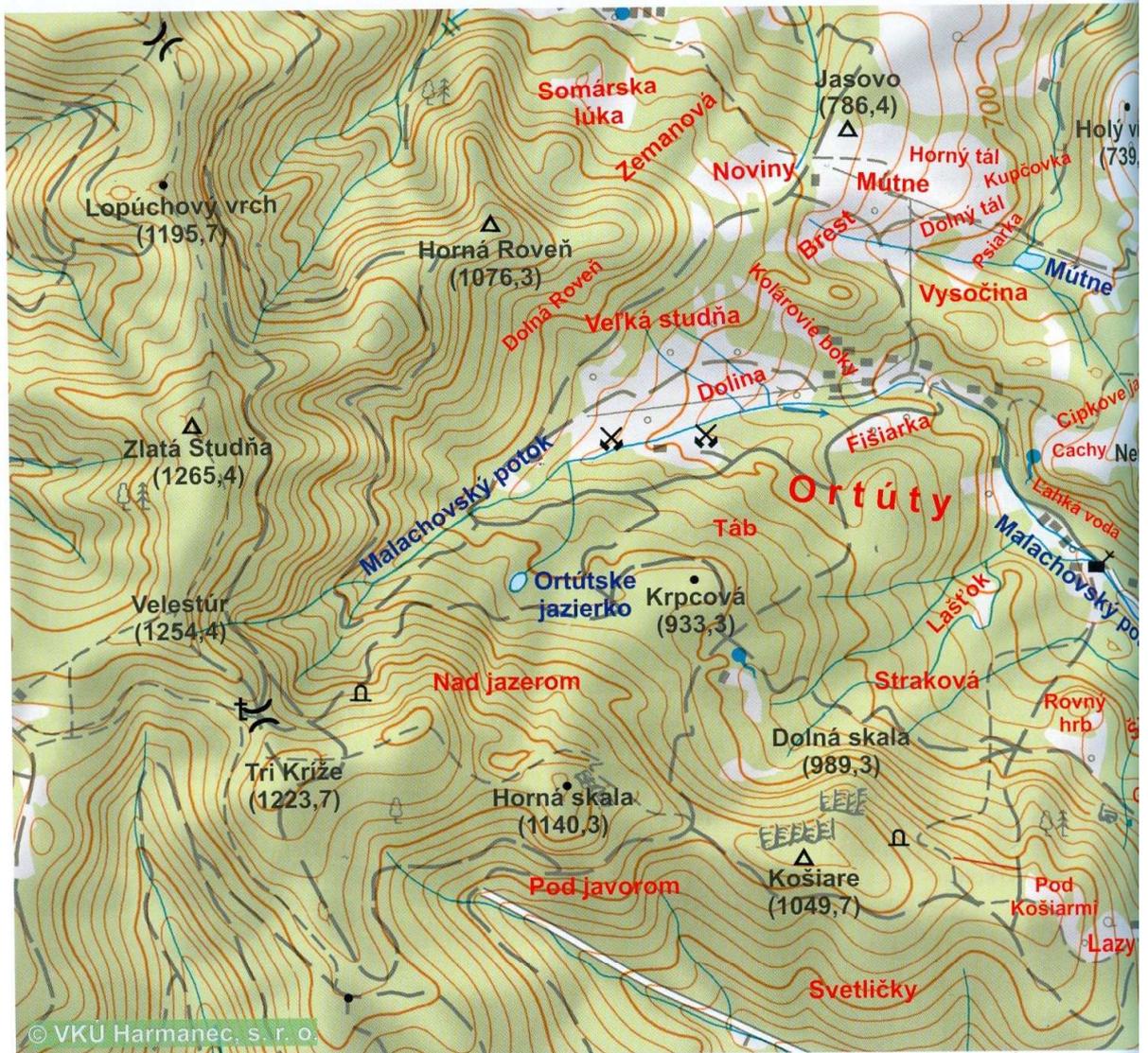
Malachovská dolina – pohľad z východného okraja na západ. V strede Močare s borovicami na Dúbrave, za nimi masív Trávneho Ždiaru, vpravo svah Želiarca, vľavo hore Lažtek pokračujúci cez Košiare a Tri Kríže dozadu na zasnežený hlavný hrebeň Kremnických vrchov. Foto Michal Druga

Pohľad z Holého vršku na sever. V popredí zarastajúca medza. Vľavo nad ňou chrbát Úpržle, za ňou dolinka Za Úvez. V strede kvitnící jablonoňový sad od miesta Pod Kopicami na ľavo, cez dolinku Na Láne v strede až po „Na Pieske“ vpravo. Za nimi plochý vrchol Flosu a v pozadí Starohorské vrchy. Vľavo hore masív Suchého vrchu a Želiarca. Foto Michal Druga

Pohľad z lúk na Háj na juhozápad. V popredí bývalé polia, postupne zarastené šípkami. Vzadu severne exponované svahy dolnopršianskej strany doliny. Foto Michal Druga

Mapa chotárnych názvov Malachova (na podklade mapy VKÚ Harmanec, s.r.o., informácie do mapy doplnil Adam Lichý podľa informátorov z obce)

